

1. Inledning.....	2
1:1 Bakgrund.....	2
1:2 Syfte och frågeställningar.....	4
1:3 Teori.....	4
1:5 Disposition.....	5
2. Graffitis historia.....	6
3: Undersökningsdel.....	8
3:1 intervjuer.....	8
3:1:1 Informant G.....	8
3:1:2 Informant R.....	10
3:1:3 Informant T.....	12
3:2 Sammanfattning.....	14
3:2:1 Hur introducerades intresset hos informanterna?.....	14
3:2:2 Vem introducerar intresset?.....	14
3:2:3 Hur stimuleras intresset?.....	15
3:2:4 Vem stimulerar intresset?.....	15
3:2:5 Hur belönas man inom den kreativa praktiken?.....	16
3:2:6 Vem belönar, och vem dömer ut?.....	17
3:2:7 ”Gettin up”, Part one.....	17
3:2:8 ”Gettin up” Part two.....	17
3:2:9 Först utanför samhället, sedan inom.....	18
3:2:10 Varför uppstår då detta intresse som fångar så många ungdomar?.....	19
3:3 Tolkning.....	21
4. Avslutande reflektioner.....	24
4:1 Graffiti och det offentliga rummet.....	24
4:2 Informella läroprocesser och de nya möjligheterna.....	24
4:3 Subkulturen integreras i masskulturen.....	25
4:4 Drivkrafter i kreativitet.....	26
5. Det didaktiska perspektivet.....	27

1. Inledning

1:1 Bakgrund

Idén till vad jag skulle skriva om i examensarbetet har grott länge hos mig och har sin början i ett samtal som jag hade med en nära vän, en sen kväll i samband med att jag blev antagen till Bildpedagogiska institutionen på Konstfack.

Samtalet rörde vad vi sysslade med i livet, och hur allt vi gjort innan hade påverkat oss att välja den bana som vi nu låg i.

Jag sa vid ett tillfälle i vår diskussion ”om jag inte hade börjat måla graffiti så hade jag aldrig kommit in på Konstfack”. Denna idé blev fröet till den undersökning jag nu ska göra. Idén har sedan växt under de fyra åren som jag har studerat på Konstfack. Jag har fått nya kunskaper som jag nu i examensskrivandets tid kan använda mig av.

Det känns bra att kunna få tid att teoretisera och undersöka ett ämne som ligger mig nära och som alltid har intresserat mig, även om jag här inte får agera huvudperson utan lägga fokus på mina informanternas berättelser, balanserat mot litteraturen som kanske kan bringa ljus till mina frågor kring detta ämne.

Först och främst skulle jag vilja undersöka de informella läroprocesser, som finns inom den kreativa praktiken graffiti och vilken roll de spelar när en utövare kommer in på en konsthögskola.

Jag har själv målat graffiti sedan de unga tonåren och minns hur jag hungrade efter att bemästra alla tekniker och hitta min egen stil inom graffitimåleriet.

Jag och mina kamrater reste med pendeltåg och tunnelbana över hela Stockholm för att få se de nya målningarna längs linjen och blev glada när man fick tag i ett sönderläst exemplar av någon graffiti tidning eller fick se någon kompis bilder på målningar från något annat land. Senare kom vi också att färdas i flera länder i Europa av samma orsak.

Den mediala spridningen av denna praktik var, när jag var aktiv, något begränsad jämfört med idag, då internet påverkar möjligheterna för målare att knyta nya kontakter och finna nya fakta, bilder o.s.v. Hur detta har påverkat denna praktik kommer jag att återkomma till i sammanfattningen av min undersökning.

Att denna aktivitet har gett konkreta lärdomar i den mening som mina informanter beskriver sig ha fått, var inte någonting solklart för mig från början. Graffiti har för mig varit en läroprocess som funnits utanför skolan och det etablerade utbildnings systemet, ett komplement så att säga.

Inom graffiti kulturen har det funnits andra mål, förebilder och miljöer som spelat stor roll för mig själv och som jag hoppas finna spår av i mina informanternas berättelser. Grundskolan engagerade mig knappt som elev, men genom mitt intresse vann jag ett självförtroende, som jag nu kan känna positivt har påverkat min skolgång i högstadiet och gymnasiet. Mitt intresse gav mig stärkt självbild som fick mig att leta vidare och våga mig på att pröva nya saker, där ett led nu är att jag befinner mig här på Konstfack.

Det är givetvis flera saker som har spelat in, som vilken familj jag kommer ifrån och hur min bakgrund i övrigt ser ut, men för mig har graffitimåleri varit centralt, och det är den resa som jag nu vill titta på genom de teoretiska glasögonen jag har funnit på Konstfack.

Även om mitt intryck av graffitikulturen har varit positivt, så är inte min avsikt att skönmåla den del av graffiti som är förlagd till stadens skuggpartier. Jag är väl medveten om att graffiti är en kriminell företeelse, när den sker olagligt och på otillåten plats.

Både död och olycka har drabbat många i den bekantskapskrets som jag befann mig i när jag började måla graffiti, men också lycka och välmående finns i lika mått mätt. Jag har i min undersökning velat sätta fingret på den positiva effekt graffiti haft på mina informanter.

Graffiti belyses ofta i media som en inkörsport till grov kriminalitet och drogmissbruk, i min undersökning vill jag försöka ge exempel på att det lika gärna kan vara en inkörsport till Konsthögskola.

1:2 Syfte och frågeställningar

Syftet med min uppsats är att lyfta fram de informella läroprocesser som används inom graffitimåleri, och ta reda på om kreativa aktiviteter utanför det formella utbildningssystemets ramar kan odla kunskaper, som leder till studier inom det formella utbildningssystemet.

Jag kommer att beröra hur man inom det formella utbildningssystemet kan främja en bildpedagogik som tar vara på, utvecklar och värdesätter varje elevs egna erfarenheter, så som de utvecklas inom graffitimåleriet. Hur kan man nå dessa utomliggande kunskaper inom bildundervisningen om man behandlar detta ämne annorlunda?

Syftet är också att undersöka om det genom min empiri, (tre djupintervjuer), går att identifiera några viktiga faktorer, parallella linjer eller skärningspunkter mellan denna alternativa kreativa process och det formella utbildningssystemets arbetsmetoder.

Min frågeställning är att undersöka vilket inflytande denna informella läroprocess har haft för mina informanter, i deras val av utbildningsområde.

För detta ställer jag också frågan, vilka moment som varit särskilt viktiga för mina informanter i den kreativa processen.

1:3 Teori

Min teoretiska utgångspunkt är hermeneutisk. Jag kommer att försöka förstå vad graffiti har inneburit för mina informanter i den informella läroprocess, som de har befunnit sig genom deras målande och genom litteratur tolka dessa erfarenheter.

Jag har använt ett etnografiskt tillvägagångssätt. Min förförståelse spelar stor roll eftersom jag själv har deltagit i kulturen. Jag kan koderna sedan länge, men kommer här att se på graffitipraktiken med en analytisk blick istället för den kreativa hållning man har när man målar graffiti.

1:4 Metod

Min undersökning är gjord med kvalitativ metod utifrån tre djupintervjuer jag har gjort med mina informanter, för att upptäcka deras tankar, känslor och erfarenheter runt den kreativa praktik som de har deltagit i. Kontakten med informanterna etablerade jag själv då jag som tidigare aktiv rör mig fritt inom fältet. Kriterierna var att utövarna skulle ha varit aktiva under minst tio år och att de hade blivit antagna till en konsthögskola.

1:5 Disposition

I min uppsats kommer jag att lägga fokus på den informella läroprocess, som sker inom den kreativa praktiken graffiti, och hur processen ser ut när en graffitimålare förflyttar sig från väggar och tåg in på en konsthögskola.

Med informella läroprocesser menar jag läroprocesserna som mina informanter deltagit i genom graffiti och som ligger utanför det formella utbildningssystemet så som grundskola, universitet eller folkhögskola. R. Säljö ser på lärande som någonting som alltid pågår och att det formella utbildningssystemet är en viktig i lärandet men inte begränsat dit.

”Ett av mina huvudsyften i min argumentation är att betrakta vår förmåga att lära som en del av en större och övergripande fråga om hur kunskaper återskapas i ett samhälle mer generellt. Skola och utbildning är viktiga delar av dessa förlopp, men lärandet är inte på något sätt begränsat till sådana miljöer. Många av de mest grundläggande insikter och färdigheter vi behöver, förvärvar vi fortfarande i andra sammanhang: i familjen, bland vänner, och kamrater, i föreningar och på arbetsplatser, det vill säga i miljöer som inte har som primärt syfte att förmedla kunskaper”.¹

Jag använder Säljö´s text för att jag tycker att den exemplifierar den informella lärandeprocess som mina informanter deltar i.

Jag tvivlar inte på att det finns flera graffitimålare som genom sitt intresse tar sig vidare på andra vägar, men jag vill se detta ur ett bildpedagogiskt perspektiv och då ligger denna kontextförflyttning närmast mitt utbildningsområde.

Sekundärt kommer jag att belysa det visuella uttrycket inom denna praktik, eftersom det är ett bildskapande vilket mina informanter har lärt sig genom. Det kan behöva tydliggöras hur det visuella uttrycket inom praktiken ser ut.

Jag kommer även kortfattat skriva om graffitins historia vad gäller årtal, centrala begrepp och fakta, för att förklara hur kulturen ser ut nu i förhållande till dess ungdom och hur detta har inverkat på min frågeställning.

Den kriminella aspekt som finns i de samtal som rör graffiti kommer jag kort att belysa i uppsatsen eftersom det är en del av den kultur som min empiri är hämtad från.

---

¹ Säljö Roger,2000, *Lärande i praktiken*, sid 12

2. Graffitins historia

Graffiti, Italienska, plural av gaffito, ristning kommer ytterst från grekiska grapho, skriva.

Jag tänker i detta stycke redogöra för några historiska fakta kring graffiti och sedan ställa det i relation till min frågeställning.

Man kan finna spår av någonting som skulle kunna likna dagens graffiti väldigt långt tillbaka i tiden, som i Pompeji, romarnas katakomber och medeltidens kyrkor. Man skulle kunna ägna en avhandling åt att definiera var och när behovet eller viljan av att klottra kommer ifrån men jag blir här tvungen att trycka på fast-forward, för att finna rötterna till det sammanhang som dagens graffiti är sprunget ur.

Den typ av graffiti som mina informanter företrädevis sysslar med var ett fenomen som blev känt i NewYork i slutet på 1960 och början på 1970-talet.

Det började som en som en markering för vilka områden som tillhörde vissa gäng som ”Savage Skulls”, ”Black Spades” och ”Ghetto Boys”²

Senare började även enskilda personer skriva sina namn (tags) runt sina kvarter och vidare i hela staden. Några pionjärer var ”Cornbread” i Philadelphia (1967) och Taki 183 i NewYork(1970/71). Det primära målet var att få sitt namn att synas på så många ställen som möjligt. En naturlig plats för detta blev NewYorks tunnelbanesystem som den plats där flest människor var samlade och i rörelse.

En ung kille gjorde 1973 under pseudonymen ”SuperKool” vad som tros vara den första tågmålningen och hans bedrifter skulle de kommande åren anammas av tusentals ungdomar i NY och senare även i övriga världen.³

Vad som brukas ses som en av de främsta orsakerna till Graffitins spridning från USA till Europa är boken *SprayCan Art*,⁴ och senare även dokumentärfilmen *StyleWars*⁵.

Genom dessa två produktioner skulle Hip-Hop kulturen och graffitin sprida sig som en löpeld över kontinenten.

Filmen visades för första gången på SVT 1983. Ett år därefter skulle Sveriges troligen första tågmålning göras av wrightern ”Mearly”.

² Chang Jeff, *Can't Stop Won't Stop*, 2005, Reverb, sid 63

³ Jacobson Staffan, *Spraykonst*, 1990, Kalejdoskop Förlag

⁴ Chalfant Henry, Prigoff James, *Spraycan art 1987*, T&H

⁵ Silver Tony, Chalfant Henry *Stylewars*, 1983, Public arts films

Att ungdomar som sysslar med graffiti söker sig vidare inom liknande fält är ingen nyhet. I USA lades 1982 ett fundament till en sammanslutning av målare, (wrighters) som tagit beslutet att ta steget från bangårdarna och gatan in i konstvärlden. Målarna som deltog var några av de som var mest aktiva, ”Dondi”, ”Quick”, ”Blade”, ”Seen” med flera. I Sverige hölls en utställning med målaren Greg på Sollentuna bibliotek. 1983 gästades Liljevalchs konsthall av graffitimålare från USA under namnet, Amerikanskt 80tal.⁶ Utvecklingen i Sverige efter 1983 är det som jag kommer att behandla i den här uppsatsen.

---

⁶ Jacobson Staffan, 1990, sid 11 f.

3: Undersökningsdel

3:1 intervjuer

3:1:1 Informant G

Jag träffade den första informanten (som jag fortsättningsvis kommer att kalla G) en solig höstdag. Vi hade bestämt träff vid en vägg när G och hans vänner skulle göra en målning för att göra intervjun.

G är en svensk man i trettioårsåldern och ger ett vänligt intryck när jag träffar honom.

En av G's vänner som också är närvarande, har skaffat ett kontrakt på väggen där jag möter dem vilket gör det tillåtet att måla där. Det innebär att de inte behöver stressa inför risken att åka fast, utan kan ta det lugnt och stå där hela dan.

Något trött efter en hel dags målning slår sig G ner bredvid mig och intervjun kan börja.

Min första fråga i samtalet med G är när hans intresse för graffiti väcktes.

”Jag har nog alltid ritat...liksom öhh att man ritat och tecknat liksom. Inledningsvis kanske man ritat av sånt som var häftigt och då var det ofta gubbar som jag tyckte var häftigt”

Fick du någon uppmuntran då från dina föräldrar?

”det har nog alltid funnits ett intresse i familjen...av att rita liksom, eller ett intresse kring att titta på konst å andra estetiska...”

Finns det några exempel?

”Oftast på lördagar och söndagar åkte jag och min mamma och pappa in till stan ..oftast runt SergelsTorg, man gick på Stadium och kollade i butiker, man kanske gick på utställning å då åkte man in med tåget å då satt man ofta vid fönstret och kolla.. där någonstans måste jag ha sett graffiti på något sätt. Sen förstod man att folk målade på dom här ställena ....och det här måste ha varit runt sent åttiotal.. typ åttiosex, åttiosju någonting å då va man väl tio år...de va väl då man tittade på sånt där och ritade av liksom å började bli intresserad”.

När började du själv måla?

”jag började nog måla..om man ska säga själva målningarna runt nittiotre och jag började nog tagga åttionio, ja va ute med en kompis och lånade hans brorsas spritpennor och sådär, men det är en hel process..att göra en målning handlar inte bara om att skaffa sprayburkar och dra ut och måla. Man måste veta vilka färger, har man rätt munstycken, kan någon komma på en, har man personer som kan hålla koll, vart ska man sätta det här, man måste skissa. Det är ett helt system som måste synka innan man kan måla på något sätt och det systemet tror jag att man höll på att bygga på.”

Hur fick du reda på allt det här? När träffade du andra målare?

”Första kontakten var att vi var hemma hos en kille av en slump..som skrev XXXXXX å kollade på hans skisser å då kommer jag ihåg att jag tyckte att det var väldigt läckert för att var väldigt duktig på att rita figurer och gubbar å scenerier.

Sen efter det ..... första gången jag träffade en målare, då målade vi själva liksom, höll på att kladda å sådär, då träffade vi XXXXXX, han va målare..hade målat förut och kände till att måla liksom, de var någon gång på högstadiet”.

Hur utvecklades det sen?

”Jag fick mål som jag ville nå, olika standarder...du vet, sådär skulle jag också vilja måla! Jag har runt åttioåtta, åttionio, nittio som standard när jag målar. Den influensen jag hade första gången jag målade nittiotre var hämtad från just...jag tror nittio. Alltså...man tyckte att det är jävligt kul att måla liksom”.

Känner du att du har haft användning av ditt måleri i andra sammanhang?

”Ja massor, massor. Det kände jag väldigt snabbt när jag kom in på en förberedande skola, att jag hade en extrem nytta av all graffiti jag hade målat, att det gick väldigt lätt.

På vilket sätt menar du?

” Att såhär, skissning, formtänk på något sätt. När man målar graffiti skissar man om och om igen, man gör massa, massa, massa exemplar liksom, och så väljer man det som är bäst utifrån en viss kravspecifikation och det är precis så man gör inom det yrke som jag har. Det är inte alls långt ifrån...en naturlig övergång på något sätt. Observations studier liksom, hur gör alla andra?”

Fortsatte du måla graffiti efter att du kommit in i skolvärlden?

”Ja, när jag började på högskola blev det så här..jesus (Eng, uttal) då kan jag använda mig av detta liksom! Idag e man van vid att de här processerna går hand i hand så ibland blir det tvärt om, att jag använder min yrkesutbildning i graffiti istället”.

Finns det någonting som har varit extra viktigt för dig?

”Jag tycker att det är viktigt att ha en grund. Jag kommer från en kärnfamilj och därför e det viktigt att ha en grund i livet..såhär, nått som ger en trygghet i allt annat jag gör. Det är väll den som har stöttat mig, en del som ger sig in i graffiti kanske tänker... skit i samhället, ge mig en tuschpenna så klottrar jag. När jag har fått massa stöd och trygghet så har jag känt...jag ska rita också för det vet jag att jag kan göra liksom.

Som en positiv tankebana då?

”Väldigt positiv tankebana å de strävar jag efter, hur jag lever idag, ett ställe man bor på, en relation till någon man tycker om, ta hand om sina föräldrar såhär liksom,, bas grejer och i det har jag utrymme för att kunna hålla på med mitt måleri, så det är viktigt för mig.

Hur ser du på framtiden då?

”Det är definitivt inte att bara måla hela tiden, det tänker jag ofta. Jag kommer ihåg att ibland har man varit avundsjuk på dom som bara har målat. När man kom upp i sjutton arton årsåldern på dom som bara kunde leva på soc-kassa å bara racka burkar och surfa runt på tuben hela dagarna, man tänkte bara, Shit va grymt och få göra det! Men det passar inte för mig, jag ser det mer med ett romantiskt skimmer än som en lösning för mig. Min dröm är att ha det rätt så mycket som jag har det. Jag har själv möjlighet, pengar å tillgång så jag kan faktiskt måla rätt mycket. Jag har en säkerhet så att jag inte behöver känna mig hotad av att det faktiskt ät olagligt att måla liksom, det hotar inte mig så mycket och det är nog därför jag fortsätter att göra någonting som är olagligt för att jag känner mig så pass trygg i det”.

3:1:2 Informant R

Några dagar efter att jag hade gjort den första intervjun får jag svar från den andra informanten (som jag fortsättningsvis kommer att kalla R). Han talar om att han är ledig och vi bestämmer träff i min ateljé i Midsommarkransen. Vi ses senare på kvällen och slår oss ner i soffan för att över en fika gå igenom R's berättelse.

När väcktes ditt intresse för graffiti?

”De va... tidigt nittiotial, de va säkert nittio. Jag vet om i alla fall at den första målningen jag gjorde daterades nittiotre. Jag kan tänka mig att det tog ett tag att få ihop allt, men säkert nittiotvå, nittiotre”.

Var det i samband med någonting speciellt?

”Som jag minns så var det ....(paus), det väcktes nog av några som jag gick i samma klass som, jag tror det var femte klass, i början av mellanstadiet. Ja började i ny klass och så var det några i klassen där som brukade kolla lite på graffiti.

Vart var det?

”Då bodde jag i XXXX det var inte så att det fanns mycket graff där liksom, men de hade koll på vart de fanns.....vart man skulle kolla på det liksom. Det var längs pendeln och utåt.

Hur gick det till när du gjorde din första målning?

”Det fanns några tunnlar nere vid Karlbergs station och där brukade vi gå ner för att bara hänga runt, dels för att de var en spännande miljö plus att det var ganska..(paus), man kunde till exempel tjuvröka där och så, det var ingen som såg det, och där var det fullt med graffiti. Det fanns något med det som var intressant.

Var det där du gjorde din första målning?

”Nää...de e nästan lite B, men det fanns ju en sån här graffiti kurs på fryshuset och där hade mina kompisar gått och de sa liksom..(paus), ska du inte hänga på det här? Så jag hängde med dit och det var på en gång skit kul, ett rum med massa färg liksom. De va bara lekstuga samtidigt som det var någonting som det fanns en äventyrs del i också. De var där som jag gjorde min första ”piece” .

Fanns det någon lärare där?

”Mera som en storebrors roll, inte som en lärare så att han satt och lärde ut utan han var mest en äldre kille som man liksom tyckte var lite cool och som hade varit i gamet länge och drog massa gamla anekdoter om det ena och det andra, folk som hade åkt fast och fått si och så mycket i böter. Han varnade konstant för att aldrig måla olagligt..(paus)..(skratt), och då var man ju tvungen att göra det på en gång”.

Hur såg förloppet ut efter din första målning?

”I början var allt bara kul och spännande, jag tror inte att jag tänkte så mycket på tanken att bli bättre...(paus), den kom liksom när man fattade att det var någonting som man ens kunde bli bättre på liksom, de var bara någonting man ville ta del av och vara men i. Sen tog det ett tag innan man vågade sig ut...i offentligheten liksom på kvällar och nätter. Man tog det gradvis, Från att måla baksidan på en soptunna mitt ute i skogen till att måla på mer och mer synliga ställen. Det mesta man såg var ju liksom så att man fattade att det måste ha varit olagligt. Det kanske fanns en känsla av att det var lite mera äkta”.

När började du känna att du var bra på graffiti?

”Man fattade ju inte förens senare vad som kunde benämnas som bra, lärde sig koderna..(paus), men bra..(paus) runt nittioåtta. Det tog nog fem sex år innan man började känna så att..(paus), det var väl då man kanske var som mest aktiv också, så att det kommer väl kanske utav det. Att man är aktiv då blir ju själva utvecklingskurvan,, den snabbas på liksom. När man är varm i kläderna vågar man ju prova mer än innan. Kanske börja skapa egna regler inom regelverket .

Hur har dina kunskaper hjälpt dig tror du?

”De e på flera nivåer. Jag kan ha hjälp när man ska lacka någonting, vilken cap man ska ha. Sen ... att hantera stressiga situationer. Graffiti har ju tagit en till platser man inte skulle ha varit på annars. De ser jag som någonting positivt. I efterhand såhär kan ju mamma säga, om jag visste vad du höll på med så skulle jag ha försökt att stoppa dig.

Har dina föräldrar uppmuntrat dig?

” I början gjorde dom nog det innan de fattade vad de uppmuntrade mig till tror jag(skratt). I början var det ju så att man sa, kolla mamma, jag har gjort en målning å hon sa bara, bra att du gör någonting som du tycker är kul, fortsatt med de. Sen blev det mest hemligt, när man måste ut i andra miljöer och sånt. Att bara måla på en plankan hemma fyller inte samma funktion liksom.

Vad är det som saknas?

” Väldigt förenklat, rita kan man göra hemma(paus), sen i offentlig miljö, man får uppskattning för det, du kan träffa massa nya folk via det, få respekt, bli en person som man inte är när man sitter hemma. Det kan få en massa ringar på vattnet liksom, speciellt i en sån tonårsperiod kanske man behöver någon slags självförtroendeboast liksom. Nått alter ego som man kan stoppa in i andra saker en vad man har själv”.

Hur stor del är graffiti av dig idag?

” Svårt...en stor del. Men jag tror att den delen morfas liksom, de e såhär, ja målar sällan graffiti idag, jag ritar inte ens bokstäver på papper. Men jag gör väldigt många andra saker där jag liksom använder det som jag använde när jag målade graffiti, till exempel håller jag på mycket med bokstäver idag, men som har andra(paus), mål med dom, andra sammanhang.

Vilka sammanhang?

” När man gör en affisch till ett evenemang eller ett diplom till en tävling eller en filmförtext liksom. Man saknar att det man gör hamnar direkt i blickfånget, så på något sätt är nog graffiti en för liten del av mig idag.

Om man ska ta det jag gör idag någon vart så måste jag ge ganska mycket energi och kraft och graffiti känner jag kan inte ge mig lika mycket tillbaka längre så att jag måste flytta över verksamheten”.**Har graffiti hjälpt dig med den verksamhet du sysslar med idag?**” Jo men de e absolut! Det e jag helt övertygad om, frågan är på hur många sätt och hur mycket? Det känns självklart att jag började med det jag gör idag på grund av samma orsak som ja började med graffiti, de är ju samma intresse liksom. Många av de man lärde känna träffar man ju på skolan idag, man peppar varandra på samma sätt som man kollade skisser å snackade graff. Även om jag inte gör graffiti nu hela tiden har man ju fått med sig mycket på vägen. De är fascinerande, för det är skapat av ungdomar och på skolan är professorerna femtio år, när man själv målade var ju professorerna bara några år äldre än en själv. Jag skulle vilja ta vara på formkunnandet och bokstavs leken mer, de är ett kunnande som man inte kan strunta i, någonting unikt.

3:1:3 Informant T

Jag träffar den tredje informanten (som jag kommer att kalla T) på ett fik i Årsta, en förmiddag i början på oktober. Han hejar glatt på mig när han kommer in i lokalen och slår sig ner för att börja intervjun.

När väcktes ditt intresse för graffiti?

” Ja,asså, de väcktes ju jätte tidigt, de kom ju när de här graffiti bilderna kom....tuggumipaketet, vet inte riktigt när det var, mitten på åttioalet någongång. Sen var det mycket i tidningar och på tv å sånt, så började mitt intresse skulle jag vilja säga. Jag ritade mycket innan det, vi fick ju måla en sån här vägg när jag gick i fyran eller något sånt där, då var jag elva eller tolv”.

Med akrylfärg då?

” Nää, med sprayfärg, så vi fick måla en stor jävla vägg i där, i vårt kapprum liksom.

Men det kom där, det var det var liksom en våg...(paus),när man skrev om ”Zip” eller ”Speed”,

Han var ju i och för sig samma, men det var ju såhär mycket liksom. Tunnelbanorna rullade ju, de va massa tags i tunnelbanan å jag åkte tunnelbana ganska mycket med min mamma å sådär å då blev man inspirerad”.

Din första piece då ?

”Joo, jag gjorde ju den där i skolan när jag gick i fyra. Till och med skoltröjan hade graffiti tryck så graff va ju inte någonting dåligt, ungdomar höll ju på med det liksom. De va ju ett helt annat klimat, positivt liksom, man skulle förstå det, helt annorlunda. Jag såg det aldrig som någonting dåligt. Sen i den vevan ...försökte väll få tag i sprayfärg, men de blev aldrig att vi gjorde någonting”

Var det tillsammans med kompisar då?

” Det var jag och en kompis å några som gick i samma klass som var intresserade av det här liksom, vi drog några tags någon gång liksom”.

Gav dina föräldrar dig uppmuntran då?

” Jag minns att jag ritade mycket i början, å det var väldigt uppskattat liksom, men sen så liksom när det var,, (paus), när hon förstod att jag gjorde det olagligt å polisen blev inkopplad, då var jag väll tretton eller något sånt där, det tog rätt lång tid för jag var rätt styrd hemifrån skulle jag vilja säga. Sen var det bara dåligt, bara dåligt liksom”.

Vad var det då som uppmuntrade dig till att fortsätta?

” Jaaa,(lång paus), men först hade man ju de där kompisarna i skolan, sen flyttade de, båda två, eeh. De hände lite andra grejer då, vi var ju i ungdomsgäng å så där. Vi gjorde nått inbrott å fick tag i massa sprayfärg å då målade vi överallt, men ingen var riktigt så intresserad som jag var liksom. Sen när jag målade vidare träffade jag massa andra graffiti målare som var äldre å då blev det mer kontakt liksom. Jag hakade på å fick tag på någon som visste det här, sen blev vi ett litet gäng.

Vi hade ju killen som var några år äldre än oss å han förde in rutin liksom, vi fick följa med lite grann. Men de fick i alla fall fart på det å han sa, ska du inte måla här på linjen, å då gjorde vi det. Du ska ju måla tunnelbanan, å då blev det ju det också. Nu i efterhand kan jag ju tänka att det var ju fantastiskt att vi lärde känna honom”.

Vad låg den positiva responsen i då?

” Jag fick ju uppskattning av dom som man kände skulle jag säga, gemenskap, en uppgift också. Det var ju ett heltids jobb då man skulle skaffa alla caps å pennor. Vi skulle ju ordna allt det där, förutom att gå i skolan. Jag hade rätt fullt upp, då var det inte så kul hemma, det fanns ju inte så många andra vuxna människor i min närhet liksom. Då var det här en ny värld, det var snabbt liksom. Folk pratade om det, kul att du gjorde det här liksom”.

Direkt uppskattning då?

” Ja, på en gång, en anledning kan vara att,,(paus) jag var aldrig dålig i skolan men tyckte aldrig att det var kul liksom. De var ju en så seg och lång process. Graffiti var ju mer direkt... pangbom så var det gjort liksom”.

Hur utvecklades det senare ?

” Ja tror att det var så här, i början var det kring området där jag bodde, sen utökades det lite till områdena i närheten. Sen blev det linjen, sen alla linjer. Det utvidgades, man lärde känna fler människor och så. Tillslut var det så att jag ville (paus), folk i Europa kände till mig, folk i USA kände till mig, mycket så. Jag ville ha mer”.

Känner du att du hade hjälp av ditt måleri när du sökte till konst skola?

” Jaa, det hade det helt klart att göra, helt klart”.

Hur gick det till då?

” Min mamma är ju ändå akademiker. Hon är ju XXXX så det finns väl en akademisk tradition på något sätt liksom. Då var det ju egentligen självklart för mig att gå högskola. Jag såg ju aldrig min kreativa ådra som om den var värt någonting för de andra som var utanför min lilla krets, där var jag ju en självklar person, duktig och hade självförtroende och så. Sen sa min tjej att, du har ju ändå hållit på med det här i femton år så det är såklart det är värt någonting, då gick det upp för mig att (paus), det är klart det är det.

Sen fanns det andra målare också, som XXXX och XXXX som är skit duktiga och jag respekterar väldigt mycket. Kan dom så kan jag. Varför skulle inte jag bara kunna gå på konstskola och se vad det ger, och då gjorde jag det”.

Nya dörrar öppnades för dig?

” Ja träffade ju min tjej och då förstod jag att jag dög som jag var, hon tyckte om mig liksom och jag tror att där släppte det. Jag behövde inte bara vara den som alltid målade de där tågen och va fan det nu var. Jag började se nya sidor, världen är inte bara det här, jag kan få resten av världen också. Jag var ju antagen till alla skolor jag sökte liksom å jag menar, de var ju värsta boasten, att få det liksom, det var kul!”

Hur är relationen mellan din graffiti och skolan för dig idag?

” Det har varit jätte svårt för mig, jag har ju bara levt i den här världen. Jag försöker öppna upp nu och se att det här är min styrka, för det är det. Att göra någonting som faller mig in, någonting positivt.

På den förberedande skolan skulle man lära sig alla färg grejor och så, men jag visste redan vad jag ville ha, jag vet vad jag tycker om. Jag har gjort massa saker som jag aldrig trodde att jag skulle klara, de som jag gör idag. Jag har fått en väldig trygghet, har blivit publicerad i massa böcker, rest i hela världen. Jag har fått min uppskattning (paus), så man blir lugn”.

3:2 Sammanfattning

I analysdelen försöker jag finna vilket inflytande graffiti haft på mina informanterns läroprocesser och vilka moment i läroprocesserna som varit viktiga.

Sedan kommer jag att pröva mitt resultat mot min referenslitteratur, för att se om jag kan hitta någon samstämmighet eller motsägelser i förhållande till min analys.

Jag kommer genom ett antal analysfrågor försöka finna svar på mina två huvudsakliga frågeställningar.

3:2:1 Hur introducerades intresset hos informanterna?

G berättar att han har ritat sedan barnsben, och att han såg graffiti för första gången längs pendeltågslinjen och sedan började rita av det han såg.

I R's berättelse får vi veta att det är några av hans klasskamrater som visar honom vart de kan titta på graffiti. Också här nämns banområdet kring pendeltågsspåren och att han sedan unga år har ritat mycket.

T nämner att han såg graffiti bilder i tuggummipaket och via tidningar och tv. Även han upplevde graffiti via lokaltrafiken, i det här fallet tunnelbanan. Även här infinner sig intresset för att rita tidigt.

Alla tre säger att de har ritat sedan barnsben. När de sedan på egen hand börjar förflytta sig utanför barnkvarteren upptäcker de graffiti. Graffiti blir inte bara ett sätt för dessa killar i yngre tonåren att utveckla sitt bildintresse, utan ger också utrymme för deras upptäckarlust i "den nya världen" de börjat upptäcka. I början är ritandet ett allmänt intresse som genom graffiti blir specifikt.

3:2:2 Vem introducerar intresset?

Indirekt så får ju alla tre informanterna graffiti presenterat för sig via andra målare, när de får syn på deras alster längs tåglinjerna. Mer direkt får vi veta att alla informanterna redan innan de upptäckt graffiti blivit uppmuntrade till att rita av sina föräldrar. Klasskamrater och vänner, som har upptäckt graffiti innan informanterna och visar det för dem är också en viktig faktor. I T's fall spelar även olika nyhetsmedier en signifikant roll.

De börjar nu själva söka kontakter för att få fotfäste i "den nya världen". De lägger märke till saker som inte var synliga förut. De söker själva aktivt upp information.

3:2:3 Hur stimuleras intresset?

G säger att han upptäckte ett helt system bakom de målningar han först såg när han åkte pendeltåg. Han prövade tillsammans med en kompis och upptäckte att det var kul och fick senare mål som han ville nå.

I R's fall så tar hans vänner med honom till en graffitikurs på fryshuset där han får göra sin första målning och upptäcker att det var "skitkul". Även spänningen med kulturens otillåtna del och upptäckarlusten drar starkt i honom.

T berättar att han fick göra en graffiti målning i skolans kapprum. Han säger också att han upplevde graffiti som någonting positivt och att han kände att han fick en uppgift genom att skaffa allt material.

Praktiken upplevs av informanterna som någonting eget att utforska utan i förväg satta regler. Det är deras egen sak, med egna mål. Det finns en frihet att bara göra, utan att någon annan sätter gränser.

3:2:4 Vem stimulerar intresset?

Den uppmuntran som tidigare hade kommit från föräldrarna upphör i samtliga fall då det blir klart att det handlar om en kriminell verksamhet, uppmuntran hämtas då från andra källor.

G säger att den första kontakten med en målare kom av en slump och att han tyckte att målaren var väldigt duktig. Senare när han har börjat måla själv så träffar han en person med mera erfarenhet som känner till hur man ska göra. Senare i intervjun nämner G även att han kommer från en kärnfamilj och att en trygg grund har bidragit till att han kunnat känna säkerhet i sitt målade.

I R's fall finns en ledare på graffitikursen, som visar hur det ska gå till. Spänningsmomentet med att måla olagligt får R att ignorera varningarna, som ledaren upprepade gånger ger, med hur farlig det kan vara. R berättar om sina vänner och alla nya människor som han träffar ju längre han målar och han berättar också om hur man inom kulturen "peppar" varandra.

T berättar att det i början var ett fåtal kompisar som var aktiva men att det senare bildades ett gäng kring måleriet och att han kände en gemenskap. T berättar också att han träffade en några år äldre målare som förde in lite rutin i måleriet. Senare stimulerar även andra målare, som T respekterar, viljan att ta sitt måleri vidare. I den senare delen av utvecklingsprocessen finns T's tjej, som bidrar till att han genom ökat självförtroende, utanför sin krets tar sitt skapande till nya plattformar.

Gemenskapen inom gruppen är viktig, med egna regler och koder. Lärandet sker både individuellt och i grupp. Graffitins utanförskap i förhållande till samhället kan bidra till en starkare ”vi” känsla inom gruppen.

3:2:5 Hur belönas man inom den kreativa praktiken?

I G´s intervju finner jag inte så mycket som tyder på att synas utan här verkar själva glädjen med att få måla primärt vara som belöningen. G nämner mål som han strävar mot, och att i skälva verket nå dem innebär en belöning, som kanske inte är lika direkt som den som R och T nämner nedan.

R beskriver att spänningmomentet och att känslan av att måla olagligt var ”lite mer äkta”. Detta ser jag som en form av belöning i fråga om att det finns en ”I did it” känsla inblandad d.v.s. att man vågade göra det. Vidare säger R, att han fick belöning i fråga av uppskattning för sina målningar, inom den krets av målare, som han befann sig i. R beskriver det som att han fick en ”självförtroendeboast” i unga år och att det han gjorde ”hamnade direkt i blickfånget”.

I början av T´s utvecklingslinje säger han, att uppskattningen kom från de andra som han målade tillsammans med. I förhållande till skolan så var utdelningen för hans jobb här direkt, ”pangbom så var det gjort liksom”. Senare i karriären, när han letat sig ut från sitt kvarter, får han även erkännande av målare från andra länder i Europa och från USA.

T blir även publicerad i böcker och hans målning vinner också acceptans från det formella utbildningssystemet. Han blir antagen till alla skolor han sökte till. Något även G och R belönas med.

Den personliga belöningen är lika direkt som utförandet av graffiti. R talar om en ”I did it” känsla. Det kan bero på om platsen för utförandet har varit svår eller om den tekniska nivån har förfinats. En tiofärgers målning, gjord på T-centralen mitt på dan slår högre än målningen som är gjord på en plywoodskiva på innergården i ditt kvarter.

3:2:6 Vem belönar, och vem dömer ut?

I första hand, är deltagarna inom kulturen som belönar varandra genom att ge uppmuntran och att få respekt för sina målningar beroende på var, hur bra eller mycket de har målat. På det individuella planet belönas man genom att nå de inofficiella mål som varje utövare ensam har satt upp. I början kanske det räcker med att bemästra de olika materialen, senare även att komma in på en konsthögskola. Från människor utanför kulturen blir det svårare att vinna uppskattning då informanterna väljer att arbeta under en pseudonym. Detta är ju nödvändigt

eftersom det i generella drag ses som en kriminell företeelse att måla graffiti och utan kunskapen om praktiken i sig bara kan ses som någonting färgglatt eller irriterande. Det är först när man kan korsa bron från graffitikulturens system till mer etablerade systemet för framgång, t.ex. genom utställningar eller reklamjobb, som erkännande ges från människor utanför graffiti kulturen.

Möjligheten att få sätta sina egna mål och själv bestämma hur man ska nå dit leder till eget ansvarstagande, men leder också till möjligheten att lyckas alltid finns inom räckhåll. Genom sitt målände har informanterna vunnit en kunskap av hur en kreativ process går till. Denna kunskap har de sedan burit med sig in i skolvärlden och sedan ut i arbetslivet.

3:2:7 "Gettin up", Part one

När jag gjorde intervjuerna med mina informanter valde jag att börja från ruta ett i deras läroprocesser med frågan när deras intresse för graffiti väcktes?

Jag tror inte att någon av mina informanter kunnat ana vilken kunskapsresa, som denna kreativa praktik skulle ta dem på första gången de kom i kontakt med graffiti eller när de gjorde sin första egna målning.

Då jag noggrant har lyssnat till vad de sa under våra samtal tycker jag mig ha kunnat förstå att fokus för dem har varit glädjen i att ha funnit någonting nytt - att själv få göra någonting och att få en känsla av att det är kul och spännande, i en ny värld avgränsad från det övriga samhällslivet med ramar satta av dem själva. Med en frihet att själva bestämma hur de skulle verka inom graffiti kulturen.

3:2:8 "Gettin up" Part two

Separationen från samhällets satta regler och möjligheten till att själva bestämma tror jag var extra tydlig i början, när graffiti bara var graffiti för informanterna, de bodde hemma hos föräldrarna och behövde inte ta ansvaret för ekonomi och sysselsättning som vuxna behöver. Ju längre skapandet pågick och ju djupare in i kulturen de kom, så blev gränserna mellan själva görandet och identiteten mer otydliga. Istället för att bara göra en målning så blev man en "wrighter". Uppdelningen mellan informanternas måleri och deras sociala liv blev otydlig. De kunskaper som de hade vunnit inkluderas allt eftersom i flera delar av informanternas liv, de umgicks mer med andra målare, delade tillsammans på ett intresse, de blev en del av en subkultur. Som jag tolkar detta drogs inte längre några skiljetecken mellan konstnärlig verksamhet och graffitimåleri. Därför kom också konstutbildning i fokus när de sedan skulle välja utbildningsområde.

Lika många år som mina informanter har varit aktiva, lika många gånger tror jag att fokus i deras måleri har ändrats med nya mål och inriktningar, men med samma grundkänsla, som de fann i början finns kvar. Verksamheten stimulerade dem positivt, och utgjorde en grund eller ram inom vilket ett lärande pågick praktiskt likaväl som för utvecklingen av identitet och personlighet. Denna kreativa praktik har givit dem en grund och en metod att jobba vidare med, trots hot om straff och att skapandet till viss del varit förlagd till områden, där det kan vara farligt att vistas. Det hårda klimatet för graffitimålare är också någonting som de har lärt sig att hantera och verka inom men också uppskatta.

Det är intressant att alla tre tycks acceptera och ser det som något positivt att det krävs ansträngningar, uppoffringar och hårt arbete får att nå kunskap och kompetens. Om lärandet belönas när man anstränger sig känns hela processen lustbetonad.

3:2:9 Först utanför samhället, sedan inom

Genom att förankra sitt intresse inom en subkultur som positivt har influerat informanterna har de vunnit självförtroende genom praktiken. Känslan av frihet och närvaro när informanterna började måla är två moment som har haft stort inflytande i deras inställning till graffiti. Deras stärkta självbild och upptäckarlust har gett dem kraft att leta sig vidare in på det spår som ledde till det formella utbildningssystemet och in på konsthögskola. . Alla informanterna säger i sina intervjuer att graffitimåleriet har gett dem verktyg som varit viktiga för deras val av utbildnings område och arbetssätt så som materialkännedom, skissningsteknik, formkänsla. På konstskolorna får de delta i en ny kultur och fritt experimentera och där de fått god användning av de kunskaper som de vunnit i sin ”kommunikation” i stadens offentliga rum

3:2:10 Varför uppstår då detta intresse som fångar så många ungdomar?

Graffiti uppstod i Amerika i slutet på sextio och början på sjuttioalet, en tid då reklam och det individualistiska tanke sättet gick på högvarv. Dessa två faktorer är knappast någonting som har mattats idag. Att synas är viktigt, att vara unik likaså. Detta är några ord som inte lyser med sin frånvaro i dagens mediala rum. Anlägger man den infallsvinkeln på graffiti, ser man rätt tydligt att ungdomarnas graffitimåleri till stor del kan tolkas som, en spegling av samhällets värderingar.

I detta fall så finner jag graffiti som fenomen vara ett synligt men ödmjukt tillvägagångssätt för att synas, eftersom målarna använder pseudonymer och att deras verk är under ständigt hot att tvättas bort.

Det blir inte lättare att de deltar i en kultur som definieras av att den är olaglig. De finns inte heller några formulerade regler för hur den ska verka, som t.ex. musikens notsystem. Allt är möjligt i jakten på "fame". Med ordet "fame" finns en tvetydig mening. "Fame" beskriver det hänsynslösa utnyttjandet av det offentliga rummet som medierna, reklam och mediekåta personer i kändislivet använder sig av. "Exposition är allt!" Den andra betydelsen inom subkulturen graffiti menas med detta uttryck, att sprida sin "tag" (namn) "all city". Det är ett annat sätt att kommunicera i det offentliga rummet för att synas. Det är också ett sätt att visa att graffiti är en del av samhället. "Vi finns också!"

Alla informanterna har målat sedan början på 90-talet. De har fortsatt måla trots det hårda klimatet. Risken att åka fast, vakna nätter, stressiga och otillgängliga platser. Denna vilja och motivation de visar inför graffiti måleriet kan verka till deras fördel i deras utbildning på så vis att de är vana att jobba utan att få någonting tillbaka annat än positiv respons från de andra målarna inom kulturen. Det är en drivkraft som kan vara användbar också i situationen som konstnärer befinner sig i. Informanterna hade redan motivationen innan de sökte till konsthögskola. De visste redan vad de ville.

När ungdomarna växer upp i ett samhälle som inte vill ta hand om, eller hinner ta vara på alla kulturyttringar från ungdomar, blir en praktik som ger snabb belöning relativt eftertraktad. Ungdomar finner sina egna vägar att skapa rum och kulturer som de trivs i och kan ge dem vad inte andra ger.

De moment som kan ses som särskilt viktiga i informanternas läroprocesser är,

- tidigt bildintresse och viljan av att uttrycka sig i bild,
- upptäckarglädjen,
- gruppgemenskapen,
- det omedelbara och konkreta resultatet,
- känslan av att det är kul och äkta kan tolkas som om man har både en fysisk och mental närvarokänsla i graffiti måleriet,
- stärkt självbild genom vunnen kunskap inom praktiken,
- förmåga att samarbeta.

Dessa moment har gett informanterna verktyg som visat sig användbara inom deras utbildningsområde. Formtänkande, skissning, observationsstudier, materialkunskap, stresshantering, lokalkännedom. G säger att han vunnit trygghet. T berättar att graffiti gav honom en uppgift och ett nytt sätt att använda sin kreativa ådra. R säger att hans graffiti och det han sysslar med idag är grundat i samma intresse och att han använder samma kunskaper i sitt arbete idag som när han målade graffiti. När informanterna blir äldre ökar viljan av att utveckla deras kunskaper.

Den kreativa praktiken graffiti har haft starkt inflytande över mina informanters kunskapsbildning inom bildskapande verksamhet. Motivationen de visar i graffitimåleriet är till deras fördel i vidareutvecklingen av deras bildskapande när de sökte till konsthögskola. Graffiti har varit informanternas främsta intresse. Detta intresse funderade samtliga på hur de kunde använda och utveckla inom andra fält runt 25 årsåldern. När informanternas umgänge och främsta intresse kretsar runt graffiti influerades deras liv av det, de har likartade mål, känner till alla koderna och känner en gemenskap inom gruppen. De kombinerade nytta med nöje när de sökte in till konsthögskola och hittade ett nytt användningsområde för de kunskaper de fått inom graffiti.

Informanterna har med en fri och närvarande inställning lärt sig graffiti, detta har i sin tur lett till att de har blivit skickliga i utövandet. Deras skicklighet och kännedom har gjort dem väl initierade i kulturen. Informanterna fick med utbildningen ett sätt att få det vardagliga livet och graffiti att gå ihop.

3:3 Tolkning

”Allt eftersom barnet växer och kommer in i den senare delen av barndomen brukar det vanligen uppträda en besvikelse och ett kyligare förhållande till ritandet”.

”Detta barnens minskande intresse för att rita döljer i själva verket ritandets övergång till ett nytt och högre utvecklingsstadium, som bara blir tillgängligt för barnen genom yttre stimuli”.⁷

Vygotskij skriver om ritandet i barnåren och vad som krävs för att inte intresset ska stanna av. Mina informanternas process från att göra barn teckningar till att måla graffiti utgör ett exempel på Vygotskijs tankar.

Innan informanternas intresse för graffiti etablerades beskriver alla att de har haft ett intresse för att rita. Här menar jag att graffiti i detta fall bidrar till att informanterna kommer in i det högre utvecklingsstadiet som passar in i vad Vygotskij menar med yttre stimuli.

I detta stadium hade inte informanterna börjat att måla graffiti ute utan ritade bara graffiti på papper. När informanterna ritade graffiti på papper behövde de inte vara rädda för att deras teckningar inte skulle efterlikna ett gemensamt överenskommet tecken t.ex. att de misslyckas avbilda en näsa eller bil. Informanterna vann ett intresse genom att jobba med graffitiens färger, fält och olika variationer av hur en bokstav kan se ut. Genom graffiti skapas ett intresse som stimulerar informanterna leta sig vidare mot andra bildskapande praktiker. Graffiti är en bildskapande verksamhet som inte är så informativ, den försöker inte att efterlikna någonting och gör alltså att barnen inte fastnar i det realistiska avbildandet.

När intresset har blivit etablerat skapas kontakter med andra målare och mål sätts upp. Denna fas beskriver Staffan Jacobson som en lärlings period där man skaffar förebilder och lär tillsammans inom gruppen.⁸ Behovet av att synas och få uppmärksamhet är primärt.

Graffiti är ingen nertecknad kunskap, det finns inga manualer hur man lär inom praktiken utan lärandet är någonting som kommuniceras från utövare till utövare. Detta är en kunskap som ligger utanför det etablerade utbildnings systemet och därför har den talade kommunikationen och språket en stor innebörd när en kunskap ska förflyttas från en mästare till en lärling.

---

⁷ Vygotskij Lev S, 1995, *Fantasi och kreativitet i barndomen*, Didalos förlag sid 87

⁸ Jacobson Staffan, 1990, sid72

”Genom språket har vi en unik förmåga att dela erfarenheter med varandra. Vårt lärande är således inte styrt av instinkter eller begränsat till vad vi själva funnit ut i vår personliga, fysiska kontakt med världen. Vi kan fråga andra, och vi lånar och byter ständigt information, kunskaper och färdigheter i samspel med våra medmänniskor”.⁹

Här skriver Säljö om kommunikation och lärande. När kunskap förmedlas inom graffiti kulturen är talet en viktig faktor. Det är via talet informanterna lärde sig att använda den graffiti de såg. Mina informanter exemplifierar Säljö´s tankar.

Samtliga informanter beskriver en fas i sin läroprocess, där de vid ett tidigt stadium träffar en person som introducerar dem i praktiken, en som lär ut eller visar hur och var man kan måla.

”Den som behärskar en viss praktik eller färdighet vägleder och stöttar den som är nybörjare. Detta stöd består i att man bistår med strukturerade resurser som exempelvis innebär reduktion av komplexiteten i uppgiften, koppling till tidigare erfarenheter, hjälp att identifiera målsättningar och liknande. Den lärande lånar under läroprocessen kompetens av den mer erfarna personen och utvecklar successivt en större grad av autonomi i hanterandet av uppgiften. Från att inledningsvis ha varit helt beroende av yttre stöd, blir individen i stånd att själv genomföra allt fler moment och behärskar till sist hela förloppet”.¹⁰

Här talar Säljö generellt om hur lärande är kopplat till olika sociala praktiker och jag tyckte att det exemplifierades i informanternas läroprocesser

Vid detta tillfälle har informanterna börjat prova och upptäcka praktiken på egen hand. De tar egna initiativ och får erkännande från sina kamrater inom gruppen.

Att det sociokulturella perspektivet, i att målarna här lär tillsammans, blir tydligt.

En observation jag gjorde vid min första intervju fick jag ett tydligt exempel på detta. Alla målarna möttes vid väggen, tillsynes oförberedda, men kom tillsammans överens om vem som skulle måla vad, och hur väggen skulle färdigställas. Under målandets gång var det en av deltagarna som stod undrandes till hur man fick extra smala linjer från sprayburken, varpå en annan av deltagarna gladligen delade med sig av sina kunskaper för att hjälpa till. Resultatet blev lyckat varpå den andre målaren utbrast, ”fresh, så ska det se ut”.

Graffiti är inte en nedtecknad kunskap, R säger ”det är något som ungdomarna skapat själva”. Denna kunskap bildas spontant och varje utövare kan förhålla sig fritt till koderna inom praktiken som avgör vad som är bra och inte.

När informanterna når sina mål inom praktiken och känner en stärkt kunskap bidrar detta också till att varje målares självbild och identitet inom gruppen stärks.

---

⁹ Säljö Roger, 2000, sid 34

¹⁰Säljö Roger, 2000, sid 236.

T beskriver denna process i sin intervju, ”folk i Europa kände till mig, jag ville ha mer”. R talar om samma fenomen såhär, ”när man är varm i kläderna vågar man ju prova mer än innan”. Säljö berör detta i kapitlet ”lärande och utveckling som sociokulturella företeelser”.

” Att gå från att vara nybörjare till att bli expert, innebär förändringar av individens identitet och ansvar inom ramen för en viss verksamhet och kanske också av hennes ställning i samhället mer generellt”.¹¹

Informanternas berättelser om utvecklingen i deras läroprocess exemplifieras tydligt i Säljö’s text. Att de tidigt utvecklar ett intresse för att rita som sedan förankras i graffiti kulturen för att slutligen förflyttas från tunnelbanevagnar och husfasader in på konsthögskolorna.

Mina informanter började samtliga att måla graffiti i de tidiga tonåren, och efter tio till femton års målande, när många mål inom praktiken uppnåtts, blev nästa steg i läroprocessen, hur de skulle kunna utveckla sina kunskaper vidare. Graffiti kan inte ses som enda orsak till att mina informanter valde att studera vidare men haft starkt inflytande på deras kunskapsbildning inom bildskapande verksamhet.

En annan betydande faktor kan vara att samtliga av mina informanter kommer från familjer där båda eller ena föräldern har akademisk utbildning och att det då finns en tradition inom familjen att studera vidare. T beskriver detta när han säger, ” min mamma är ju ändå akademiker, hon är ju XXXX så det finns väl en akademisk tradition på något sätt liksom”. Säljö berör även detta,

”lärandet har en viktig position i vår kultur och är knutet till våra föreställningar om ekonomisk och social utveckling och till en önskan om att förbättra våra levnadsvillkor”.¹²

Mina informanters önskan om att utveckla sin kunskap så att de kan använda de som de lärt sig via graffiti till andra syften utgör ett tydligt exempel på Säljö’s text om lärande och utveckling i ett sociokulturellt perspektiv.

---

¹¹ Säljö Roger, 2000, sid 237

¹² Säljö Roger, 2000, sid 11

4. Avslutande reflektioner

4:1 Graffiti och det offentliga rummet

Jag liksom många andra ser på graffiti som någonting kreativt, en skapande verksamhet där utövarna deltar i någonting där man producerar - inte decimerar. Man lär sig tillsammans. Fokus ligger inte vid att utöva olaglig verksamhet ihop, det är snarare en jobbig effekt de blir tvungna att dras med. Det primära ligger istället vid att skapa, att uttrycka sig genom att måla och då oftast i stadsrummets ”mest icketilltalande” utrymmen. Cecilia Anderson refererar i sin avhandling till dessa platser som ”nollgradiga”.¹³

Detta resonemang finns i diskussionen om vem det offentliga rummet tillhör. Jag kommer endast snabbt beröra detta ämne, då en fördjupning skulle kräva en egen uppsats. En av det offentliga rummets funktioner är att det är till för möten. Om detta rum inte fungerar för möten och dialog till exempel genom segregation och att vissa grupper utesluts, så tar sig kommunikationen uttryck på andra sätt, ett av dem är graffitin.

4:2 Informella läroprocesser och de nya möjligheterna

Som jag har sagt tidigare så är graffiti inte någon kunskap som mina informanter huvudsakligen tillgodogjort sig via böcker eller annan media. Lärandet har gått från generation till generation av målare där varje epok har utvecklat sin egen stil. Kunskapen har överförts först genom att se, sen att prova själv. Man lär sig genom att göra, antingen tillsammans med dem som finns i den krets man befinner sig i eller så finns en inofficiell lärare eller kunskapsförmedlare. Man lär sig helt enkelt genom att samarbeta.

Ju äldre kulturen har blivit så har möjligheterna för utövande blivit både fler och färre. Färre i den mening att de få väggar som varit tillåtna att måla på har tagits bort och att summorna som läggs på bevakning av till exempel spårområdet har ökat, i och med det har målandet försvårats. De ökade möjligheterna finner vi bland annat genom de butiker som har öppnat och som har specialiserat sig på material för graffitimåleri.

Litteratur och tidskrifter har också blivit mer tillgängliga och fått en enkel och bred spridning via Internet. Internet bidrar också till att målarna kan dela information världen över. Kontakter knyts och målarna lägger upp sina alster på fotologgar. Jag tror också att lågprisflyget har förenklat en del för att målarna ska kunna förflytta sig över kontinenterna i jakten på ”fame”.

---

¹³ Andersson Cecilia, *Rådjur och raketer*, 2006, sid 96

Om man ville se en målning som man hade hört var bra i början på nittioalet var man tvungen att resa dit, om man inte hade tur att få tag på ett väl nött exemplar av magasinet *Underground productions*, som var det enda svenska magasinet vid tiden. Ännu svårare var det med materialet. För att få tag på ett munstycke ”cap” med smalt färgutsläpp var man tvungen att jaga bland butikshyllorna i dagar för att hitta det speciella märket man sökte (fenjal) för att sen plocka det från flaskan och obemärkt smyga ner den i brallan och glida därifrån, ofta bara med två tre åt gången om man inte var lite hårdare och lyckades bättre. Höjdpunkten var ändå när man hade bestämt träff med en utländsk målare över en knastrig telefonlinje. Då fanns de inga mobiler man kunde använda om han inte dök upp på den avtalade tiden på den iskalla, dyblöta perrongen i Flensburg.

4:3 Subkulturen integreras i masskulturen

En sak som jag tror har varit till fördel för mina informanter är att graffitin som kultur har fungerat så pass länge att den nu har blivit en självklar del i storstadens visuella uttryck.

Om graffitin i sin barndom hämtade inspiration från reklamen så tror jag att det omvända nu är fallet. Graffitimålare från de första generationerna börjar nu komma upp i de åldrar då de själva befinner sig bakom ritborden på reklambyråerna. Eftersom graffitin nu sipprar in i samhället på fler ställen än via spårområden och tågvagnar tror jag att gjort den mer etablerad. Detta tror jag också bidrar till att målare söker sig till konsthögskolor just nu. Möjligheter till utbildning tror jag också gagnar de målare som vill använda sina kunskaper i mer etablerade former. Jag tror att om jag hade intervjuat målare om deras situation, fast på sjuttioalet i Bronx hade nog framtidsutsikterna för dem varit väldigt annorlunda.

Utifrån mina frågeställningar vill jag här ta upp några av de olika faktorerna som finns kring individen och som påverkar i han/hennes val.

Mina informanter har ju delvis gjort sina val av utbildningsområde utifrån vilka möjligheter som finns i sociala och ekonomiska samband.

”Lärandet har en viktig position i vår kultur och är knutet till våra föreställningar om ekonomisk och social utveckling och till en önskan om att förbättra våra levnadsvilkor”.¹⁴

Det finns en skillnad i de sociala och ekonomiska förutsättningarna mellan det samhälle som mina informanter verkar i och det som de tidiga pionjärerna från New York befann sig i.

---

¹⁴ Säljö Roger, 2000, sid 11

Mina informanter kommer samtliga från en svensk medelklass i ett samhälle där eftergymnasiala studier är gratis, något som påverkat val av sysselsättning och yrkesliv. När informanternas föräldrar har akademisk utbildning finns en förväntan att man bör utbilda sig vidare. Detta står i kontrast till målarna som var uppväxta i svarta eller puertoricanska ghetton där förväntan på vidareutbildning generellt var lägre.

Ett naturligt steg inom kulturens utveckling kan vara att graffitikulturen har verkat så pass länge att dess utövare har kommit i den ålder då vägval angående utbildning och yrkesliv är aktuella. Att det Svenska samhället var moget för att ta till sig graffiti i en etablerad kontext kan också ha sin betydelse, jämfört med 70-talets New York. Graffitin har hittat en väg att presentera de kunskaper som samhället vill se och har nytta av - samarbetsförmåga och skapande förmåga.

Förutsättningarna finns, och vägen till vidareutveckling av kulturen är banad av andra.

4:4 Drivkrafter i kreativitet

Roger Säljö menar att det invanda sättet på lärande via de etablerade lärosätena lätt tar överhanden.

”När vi befinner oss i det vardagliga livet är vi inte fullt medvetna om att vi befinner oss i en lärande situation”.¹⁵

Eftersom den praktisk informanterna deltar i inte i första hand är ett led i en utbildning när de kunskap via tysta sidospår, någonting de får i sin ryggseck på köpet, liggandes brevid sprayburkar och skisser.

I samtalen med informanterna och när jag har sett bilder som de visat på sina alster, kan jag skönja en fantastisk uppfinningsrikedom och tecken på en skapande fantasi. Detta är två förmågor som jag tror är väsentliga för att tillgodogöra sig kunskap.

Vygotski menar att, en person utan fantasi, som är fullkomligt anpassad till den omgivande världen inte skulle sträva efter, eller vilja någonting, och därför inte heller kunna skapa.

Skapandet grundar sig därför på en bristande anpassning där det uppstår ett behov eller en önskan.¹⁶

Graffitimålare får i medierna ofta stå modell för en missanpassad ungdomskultur. Jag skulle istället vilja säga att deras kreativa utformning av bokstäver och figurer, de kontextförflyttningar vi kan se i gatukonstens olika uttryck och uppfinningsrikedomen i placeringen av verken är signaler på de förmågor som Vygotski skriver om.

---

¹⁵ Säljö Roger, 2000,

¹⁶ Vygotski Lev S, 1995, sid 35

5. Det didaktiska perspektivet

Vi har i intervjuerna med informanterna sett att det finns några moment som återkommer. Känslan av att vilja bli sedd och bekräftad. Deltagandet i en praktik där det inte existerar några regelsatta ramar för vad som ska uppnås, spänningsmomentet och tillhörighetskänslan samt att det man gör hamnar direkt i blickfånget. Viljan till att lära sig, som har bidragit till alla praktiska kunskaper de har fått.

Hur kan man då som bildpedagog vårda dessa moment i en skolkontext?

Det är inte ett recept för hur man hanterar ungdomars rebelliska anda jag är ute efter, utan hur vi som bildpedagoger kan arbeta för att vårda ungdomarnas intressen så att de kan se bildundervisningen med samma mått som andra kreativa praktiker, varken mer eller mindre värt.

Att graffiti behandlas i bildundervisningen i grundskolan är inte något nytt. T berättar i sin intervju att han fick göra sin första ”piece” i samband med bildundervisningen i skolan.

I tidningen ”Bild i skolan”¹⁷ finns också en artikel om en bildlärare som har gjort likadana försök att ta upp ämnet inom skolans väggar.

Att behandla graffiti i skolan är oftast någonting som tas emot positivt av eleverna men avslås från skolledningarna med samma motivering som politikerna i Stockholms kommun har mot uppförandet av lagliga väggar, att det kommer att leda till ökat klotter och skadegörelse i närområdena.

Graffitin skulle kunna användas som metod i bildundervisningen för att närma sig allt det som mina informanter beskriver sig ha lärt sig.

Komposition, balans, perspektiv och färglära är övningar som annars kan upplevas som lite ålderstigna för eleverna, men som skulle kunna ges nytt ljus genom graffiti.

Att applicera de praktiska kunskaperna inom graffitin inom bildundervisningen tror jag att många bildpedagoger klarar av med lite välvilja och noga genomförd planering, men att nå de andra momenten som var viktiga i informanternas läroprocesser tror jag ställer högre krav på oss som lärare.

Känslan av att vilja bli sedd är nog någonting alla människor har, inte minst i den åldern man befinner sig i grundskolans senare år. Skolan är ju bara en liten del av elevernas liv, bildlektionerna ännu mindre, men att ta varje elevs intresse på allvar och som lärare visa det genom att ge utrymme för eleven att utveckla sitt intresse inom en viss praktik tror jag bidrar till ökad kunskap och en stärkt självbild, någonting som i sin tur kan ge belöning mer än att få höga betyg.

---

¹⁷ *Bild i skolan*, 2005 nr3

Att låta eleverna lämna klassrummet och göra försök inom andra miljöer, t.ex. att låta eleverna delta i utställningar både i det offentliga rummet och på andra institutioner kan stimulera känslan av att hamna i blickfånget och i sin tur ge belöning. Jag tror att man inom estetiska ämnen har en större möjlighet att arbeta utanför klassrummet jämfört med andra ämnen och detta kan vara fördelaktigt då det gäller att fånga elevernas uppmärksamhet och intresse.

Graffiti och streetart är också utmärkta underlag för diskussioner angående hur det offentliga rummet används, och man kan låta eleverna ta ställning för eller emot dessa praktiker och sedan motivera sina val.

SLUT.

Källförteckning

Andersson Cecilia, *Rådjur och Raketer*, 2006, HLS Förlag, Stockholm

Bild i skolan, nr 3 2005, Lärarförbundet, Stockholm

Chalfant Henry, Prigoff James, *Spraycan art*, 1987, Thames&Hudson, London

Chang Jeff, *Can't stop won't stop*, 2006, Reverb, Göteborg

Silver Tony, Chalfant Henry, *Stylewars*, 1983, Public arts films, Los Angeles

Säljö Roger, *Lärande i praktiken*, 2000, Norstedts akademiska förlag, Stockholm

Vygotskij Lev S, *Fantasi och kreativitet i barndommen*, 1995, Daidalos, Göteborg

Fifteen years of rocking the city.

Läroprocesser inom graffiti.

Tomas Nanne-Sandberg

Konstfack, institutionen för bildpedagogik

Lärarytbildning, inriktning Konst HT2008

Examensarbete, skriftlig del 15 hp

Handledare: Kenneth Karlsson, Ewa Agborg

Abstrakt

Undersökning syftar mot att visa att det finns informella läroprocesser inom den kreativa praktiken graffiti och vilken roll de spelar när en utövare kommer in på en konsthögskola. Min frågeställning är, vilket inflytande denna informella läroprocess har haft för mina informanter, i deras val av utbildningsområde?

För detta ställer jag också frågan, vilka moment som varit särskilt viktiga för mina informanter i den kreativa processen?

Det ges en kortfattad beskrivning av graffitins historia.

Undersökningsdelen är baserad på intervjuer med tre informanter som själva målar graffiti.

Deras svar är sedan tolkade utifrån ett sociokulturellt perspektiv med hjälp av Roger Säljö och Lev S Vygotskij texter Lärande i praktiken och Fantasi och kreativitet i barndomen.

I slut diskussionen berörs lätt den kriminella aspekten av graffiti och kampen om det offentliga rummet.

Den gestaltande delen i examensarbetet utgörs av en graffitimålning som gjordes utifrån en skiss som var daterad 1993. Gestaltningen får utgöra en symbol för en graffitimålares resa från tåg och väggar in på en konsthögskola. Målningen gjordes i Vitahavet på Konstfack.

